

Sjónarmið

Sirkus SEV

Minkandi elnýtsla – vaksandi vinningur Spekulationir við lánsbrøvum

Í blöðunum fyri o.u. tveimum mánaðum síðan greiddi SEV-stjórnin frá at síðani 1991/92 hevði elnýtslan í Føroyum verið stóðugt minkandi. Men hóast stóra afturgongd í söluni, var ikki neyðugt hjá SEV at hækka elprísirnar, tí SEV megnaði at »rationalisera« raksturinn samsvarandi (o.u. 5% árliga).

Júst hvussu orðini fullu minnst eg ikki, men hetta var so innihaldið í tí frágreiðing, hann gav okkum elnýtarum.

Hetta fekk meg at hugsa: Nú má onkur í umboðsnevndini vakna og spyrja SEV-stjórn: »Hví í himmalsins navni byrjaði tú ikki at »rationalisera« raksturinn longu fyri 13 árum síðani, tá tú varð settur stjórnari? Við 5% »rationaliseringsvinnings« árliga síðani tá, høvdu elprísirnar bert verið uml. helmingin av tí teir eru nú!«

Men nei! – Tvørtur-í-móti frættist um eitt rakstraryvirskot tey seinastu árinu uppá tilsamans »anska o.u. 40-50 mió. kr., og at SEV er farið at »spekulera« í útlendskum lánsbrøvum fyri ein part av hesum peningi.

Tað gjørdur okkara bankar sum kunnugt eisini í »gullárunum«, og í dag frætta vit, at spekulationir í lánsbrøvum er týðningarmesta inntøkukeldan hjá Føroya Banka. Gloymt er eyðsýnt tað ovurstóra milli-óntapið, okkara bankar høvdu fyrst í 90'umum júst vegna tilfíkar spekulationir (m.a. við svenskum lánsbrøvum). Men soleiðis er tað nú einaferð bankaverðin er skrivað saman, og tað mugu vit helst liva við, hóast tað eru borgararnir í landinum, ið í dag eiga bankan.

Rætt skal vera rætt: SEV hevur eisini sett ein (lítlan) part av vinninginum í føroysk lánsbrøv og einki ringt sagt um tað, men hóma vit ikki við hesum eina roynd hjá SEV at skapa størri vælvild hjá landsstýrinum, nú ætlanin er at nýta allan vinningin til framhaldandi útbygging av vatnorkuni (Eiði 3) í staðin fyri at lækka elprísirnar?

Vónandi eru okkara landsstýrismenn her

greiðir yvir, at sama hvørja áskoðan stjórn, stýrið ella umboðsnevnd SEV's hevur til henda spurning, so hevur landsstýrið sambært galdandi lóg rætt til (skyldu!) at áseta/regulera elprísirnar. Landsstýrið kann so stutt eisini forða SEV at nýta vinningin bæði til pappírsspekulationir og ovurdýrar útbyggingar-ætlanir.

Nýggjar avfallsmátningar prógva, at tað er óraskapur at fremja Eiði-3 verkætlanina

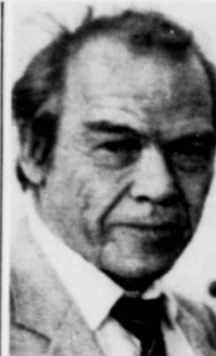
Nógv minnst óivað stóru ósemjuna fyri 10 árum síðani um vatn-

orkuútbyggingina í Eysturoynni millum SEV (tvs. Højgaard & Schultz/P. A. Pedersen í Keypmannahavn) og fremsta sakkunnleikan í Føroyum. Víst verður her m.a. á tað áliti, ið Sten Balle, Magnus Danielsen, Olávs Danielsen og Bogi Hansen gjørdur fyri landsstýrið.

Í nevnda áliti varð víst á, at fyri sama kostnað vildu vit fáa millum 30 og 50% meiri orku við at leggja vatngoymsluna í 300-350 metra hædd, enn við at byggja Eiðisvatn upp til 149 m at nýta til vatngoymslu (Eiði-1 + Eiði-3 verkætlanin). Ongar nýtiligar avfalls-

mátningar vóru tókar omanfyri Loranstöðina (170 m), so nevndi orkuvinningurin uppá 30 til 50% var grundaður á ein mettán avfallsvøxtur uppá ávikavist 5 og 40% fyri hvørja 100 m, ið farið var upp.

Landsstýrið fekk handað umbidna álitið 1. februar 1986 og longu góðar tvær vikur seinni (19. febr.) handaði SEV (tvs. áfram Højgaard og Schultz/P. A. Pedersen) landsstýrinum eitt »mótáliti«, har harðliga varð funnist at »føroyska« álitinum í síni heild og fremst av øllum at metta avfallsvøxtstrinum pr 100 m hæddarligu. Hin vegin

– og ikki óvæntað – mettu ráðgevarar SEV's sínar egnu verkætlanir at skara framúr, men teir víðgingu tó at »føroyska« verkætlanin vildi geva meiri orku, tó hægst 15-20%, sum sagt verður í »mótálitinum«. Hesin lítli orkuvinningur var tó alt ov lítill til at kunna viga upp móti øllum fyrminum við at gera Eiðisvatn til goymslubrunn.

Úrslitið av ósemjuni kenna vit øll: Stórsigur fyri Højgaard og Schultz og vakra Eiðisvatn degraderað til eina vatngoymslu.

Eitt kom tó berturur ósemjuni: Avfalls- og frærenslmátarar vórðu settir upp víða hvar í landinum – eisini uppi í fjøllunum.

2.-4. aug. í fjór varð hildin stór norðurlandsk hydrologisk ráðstevna í Havn (»Nordic Hydrological Conference 1994«) har eisini úrslitini frá nýggju føroysku avfallsmátningunum vóru víðgjørd. Í úrskurðinum her kunnu vit lesa:

»Nedbørsmálangerne fra det eksisterende stationsnet på Færøerne afspejler kun i beskedent omfang de meget store nedbørsvariationer. Det beror primært på, at målepunkterne kun repræsenterer et ganske lille område som følge af terrænets store variation. For det andet er næsten alle stationer placeret tæt på kysten, hvor nedbørsmængdene er så sammenlignet med det indre af øerne. Tilsammen er disse forhold med til at give et skævt billede af den nedbørfordeling, som de seneste nedbørsanalyser nu har afsløret (min understrøking). Nedbøren på Færøerne har således hidtil været mere eller mindre ensbetydende med nedbørsmængder målt i Tórshavn, Akragberg og Mykines, dvs. en årsnedbør på 800-1300 mm. Analyser i forbindelse med NHP-projektet »Nedbørsvariationer på Færøerne« har nu vist, at der

over store dele af Streymoy og Eysturoy falder ganske store nedbørsmængder. Således får områder, der befinder sig over 300 m's højde, hvilket vil sige næsten halvdelen af øernes areal, mere end 3.000 mm om året, og i de højest beliggende områder i 6-800 m's højde er nedbøren større end 4.000 mm". Sjá mynd.

Hetta merkir stutt sagt, at »føroyski« sakkunnleikan so sanniliga hevði grein í sínum máli: **Í mun til Eiði-1 + Eiði-3 ætlanina verður orkuvinningurin minst 40-50% hægri við at hava samlitunnlarnar/goymslubrunnin í uml. 350 m hædd.**

Tí má eisini øll vatnorkuverkætlanin í Eysturoynni endurskoðast úr enda í annan, áðrenn nøkur útbygging verður sett í verk. At fara undir Eiði-3 verkætlanina nú, so sum SEV-stjórn og orkumálaráðharrin, Eilíf Samuelsen, mæla til, er beinleiðis fávitska. Ikki bert misnýta vit tóka vatnorkutilfeingið, men vit koma at gera okkum so dyggiliga til skammar fyri eftirkomarar okkara.

Tollakamessudagur 1984

Løttingdi er sent heim, tí nýval er útskrivað til 10. jan. 1985. Men beint áðrenn tingið fór heim, varð samtykt (løgtingsmál nr. 33/1984) at heita á SEV um at biða við vatnorku-útbyggingini í 3 mánaðir, meðan ein av løgtinginum sett 6-mannanevnd kannaði málið.

Einsamallur(?) úti í Tinganesi situr Eilíf Samuelsen – nú í veruleikanum »fyrirverandi« orkumálaráðharrin – við einum brævi frá nevndarformanninum í SEV, Ivani Johannesen, í hondini, har SEV heitir á landsstýrið um at veita SEV loyvi at taka upp neyðug lán til útbygging av Eiði-1, kostnaðarmett til 208 mió. kr.

SEV er í figgjarligari kreppustøðu, tí arbeiðini eru í veruleikanum byrjað, og Højgaard & Schultz streingja á – teir hava longu lagt út stórar mió. upphæddir fyri SEV. Hinvegin vil løgtingið sum nevnt at málið verður útsætt í tryggjar mánaðir.

Kennir Eilíf Samuelsen seg kroystan millum partamenn sín Ivan Johannesen og løgtingið, og hugsar hann um, at hann kanska als ikki hevur heimild at jätta umsóknini frá SEV, so sum støðan er?

Hvat Eilíf Samuelsen

Fig. 5. Isohyetiskort over den estimerede årsnedbør 1961-90 for den centrale og nordlige del af Færøerne. Ækvivalensen for isohyetterne er 1000 mm, mens den for højdekurverne er 200 m.